

АТАНАС СВИЛЕНОВ
МАФИЯТА КАТО ВАРИАНТ НА
АМЕРИКАНСКОТО
ОБЩЕСТВО

chitanka.info

Книгата на Марио Пузо „Кръстникът“ излиза за пръв път през 1969 година и веднага има голям успех в родината на автора — Съединените американски щати: за една година я преиздават пет пъти, превръща се в безспорен „бестселър“. Но този факт все още не е нещо необикновено — подобна съдба са имали и други книги, разказващи за мафията, като например „Документите на Валаки“ от Питър Маас, в която са възпроизведени свидетелствованията на един от нейните главатари през 30-те години, или „Лански“ на Ханк Месик, също посветена на реална крупна фигура от „подземния престъпен свят“, или „Мафията не е работодател, който осигурява еднакви възможности“ на Николас Гейдж и други. Американският читател, а и не само той, проявява голямо любопитство да узнае повече за хора, които и без това са обект на сензационни манипулации и които са въздигнати едва ли не до ранг на романтични герои благодарение особено на киното, отделило им голямо внимание и раздуло митологията им до невероятни размери. Най-чудовищното обаче тук е това, че не само със спокойно съзерцание се възприема едно метастазно обществено явление, но и че зрителят неусетно се идентифицира с гангстера-герой, че съпреживява с болка несполуките му и трепери от възторг при победите му. Победи, които се изразяват главно в това, че е „пречукан“ някой, че в нечие тяло е изстрелян цял пълнител на автоматичното оръжие, че е пратена „за зелен хайвер“ полицията... Нашумелият Винсент Тереза, бивш висш член на американската мафия, който под страх, че животът му е застрашен от неговите съучастници, свидетелствува срещу тях и заживя под покровителството на федералните власти, в автобиографията си „Моят живот в мафията“ справедливо пише, че публиката живее с една представа за неговите кръгове, която не е нищо друго освен „голяма мента“, т.е. лъжа. Той казва, че екранът, а и многото романи, създадени по стереотипа на киното, предлагат главно повод, за силни усещания, но не са, и размисъл за това какви са реалните последици от дейността на мафията. Странно защо, но хората считат, че тях лично куршумът няма да ги засегне, че тях лично няма да ги оберат, че близките им няма да пострадат. Не им минава и през ум мисълта за „най-невинното“, което им причинява мафията: че им измъква под формата на данъчни спекулации милиони долари, които иначе биха могли да отидат в обществените фондове за подпомагане, вместо да се

пропилеят на хазарт в Лас Вегас, че ги изнудват чрез лихварство, чрез мошеничество. „Но публиката не желае да знае тези неща — пише Винсент Тереза. — Тя обича да гледа как се лее кръв, като посреща с одобрителни възгласи «добрите» момчета и освирква лошите. Погледнете какво става на състезания по бокс и борба. Милиони хора ги гледат — било в залите, било по телевизията. И всички си изплюват дробовете от викане, когато единият от боксьорите ухапе другия по ухото или единият борец блъска главата на другия с всички сили по пода. Като че ли всеки седи и си мисли: «Как ми се иска да бъда на мястото на по-силния».

Същото е и когато хората четат за мафията. На тях им доставя удоволствие, когато четат, че Джо — босът е бил прострелян в главата или че Тони — Фъстъка е бил наръган с нож в гърдите. Да погледнем нещата право в очите: повечето от мафиозите не биха прочели всичките тези глупости, нито пък биха ги гледали на филм. Те знаят какво представлява мафията. Те всяка нощ си лягат, без да знаят дали ще се събудят на следната сутрин, а когато се събудят, си блъскат главите как да измъкнат парите на хората и не ги интересува какво би написал някой си за тях. Те не обичат да виждат нещата черно на бяло, защото това ги прави твърде видими, твърде много привлича вниманието върху тях, а освен това и нямат време за губене, за да четат за това, което те самите вършат.“

Но за романа на Марио Пузо мнението на Тереза е по-различно, много по-благоклонно и това е вече показателен факт. Той казва, че от многото книги за мафията тази е най-плътно доближена до истината. Добавя веднага, че това е истината за мафията през 40-те години все пак, защото оттогава досега нещата са се доста изменили. „Днес — добавя той — тя проникна в такива висши административни кръгове и така взаимно се обвързва с тях, че никой няма да позволи да се дръпне пердето поне малко и да се види как точно изглеждат нещата. Не само мафията няма да позволи — няма да позволят това и ония, които имат властта в ръцете си.“ В сравнение с днес, твърди Винсент Тереза, времето на дон Корлеоне изглежда като идилия.

Да се помъчим да разберем поне частица от онова, което дава основание на Тереза да съзира в книгата на Пузо „най-голяма доза истина“, „най-плътно доближаване“ до реалността. Той е прав, като казва, че за разлика от едноименния филм, романът разкрива мотивите

за влизането на дон Корлеоне в мафията. В Щатите той е дошъл от Сицилия с намерението да работи и печели честно. Но не само предразсъдъците, които проличават в отношението на местното население към него и сънародниците му, го отбиват да тръгне по друг път, а преди всичко характерът на системата, в която наред с честния бизнес отлично процъфтява и престъпният. Рискът да се насочиш към него съществува, той не се възприема веднага от дон Корлеоне, съвестта му се бори дали да приеме „кривия“ път, но все повече и повече се натрупват обстоятелства, които го тласкат към дирене на своеобразна справедливост, към търсене на възмездие за обруганото достойнство, за класовата неприязън. Наистина в книгата на Марио Пузо акцентът в това отношение не е за пренебрегване — в нея се разкрива ясно, че не някаква биологическа предопределеност и не сицилианската наследственост са факторите, които довеждат дон Корлеоне до мафията, а борбата за оцеляване в едно общество, в което нравствените принципи се пренебрегват на всяка крачка и където примерите за издигане не с честен труд, а с нечисти средства са на всяка крачка.

Някои критици в опитите си да разшифроват тайната на успеха на книгата и на заснетия по нея филм (който „дирижира многократно“ този успех, макар че не предаде напълно духа на оригинала) достигнаха до „разковничето“ чрез нейния жанр. Те посочиха, че семейният роман, семейната сага, телевизионната семейна серия винаги са се радвали на голям успех, че почти е сигурно пълното приобщаване на публиката и идентифицирането, когато се раздипля сложната история на едно семейство. Просто заживяваме с това семейство, тъй като моделът на семейната привързаност е в бита около нас и не е трудно да го пренесем и върху историята на „сходни“ с нас хора. Когато млади съпрузи се борят да устроят дома си, когато отглеждат децата си и полагат грижи за тяхното възпитание и издигане, когато се тачи огънят на семейното огнище и около него се изглаждат всички недоразумения и разпри — това трогва сърцата ни, потопява ги в сантименталност и ние сме готови да проследим всичко. Дори и гарнирането на семейната сага с доста голяма доза гангстеризъм, както е конкретно в случая с „Кръстникът“.

Всички тези наблюдения в голяма степен са верни, както е вярно и определението на романа като „Мафията като семейна сага“. Но си

заслужава да отидем по-нататък и да видим дали само от желание да използва проверения калъп на жанра си служи с него Марио Пузо. Не вярвам мотивите му да са само от комерческо естество, от мерак непременно търговският ефект да е безотказен. Според мен има и едно друго обяснение за съжителството на мафиозен бит и семейна атмосфера. В този опит за примиряване се крие всъщност драматизмът на хората от рода на дон Корлеоне, които някъде дълбоко в душите си са запазили носталгията по чистото и добро минало, носталгията на стремежа да преуспеят с работа и честен труд. Но този стремеж, както вече изтъкнахме, се сблъсква с една действителност, в която трудно се върви напред с работа и честен труд. Затова са възприети други средства, но с едно все пак запазено докрай съзнание какво представляват те, какво друго лошо, морално изкривено носят заедно с приложението си. И ако в мафиозната дейност действа законът на престъпността, в семейната обстановка тягата на чистото, доброто, патриархалното все пак някак се съхранява. Дон Корлеоне прави всичко възможно да запази колкото се може повече от нея, в нейния дух се мъчи да възпитава малкия си син Майкъл, държи го настрана от „семеиния бизнес“. Споменатият вече многократно Винсент Тереза дори твърди, че това е всеобщ принцип на ръководителите на кланове от рода на дон Корлеоне, че в този смисъл той не намира за вярно, че останалите му синове с одобрение го наследяват в дейността му в мафията. Затова пък му харесва развитието на образа на Майкъл, неговото принудително навлизане в света на престъпността. Това навлизане, разбира се, е и своеобразно наказание, развенчаване на илюзията, че можеш да живееш от престъплението, а близките ти да останат чужди за него, чисти и невинни.

Но аз се връщам отново към съжителството на семейна, на патриархална идилгия с жестокия бит на мафията. Връщам се, за да подчертая, че в това съжителство се крие и един протест, заложен в книгата, че хора като дон Корлеоне са принудени от самата американска действителност да пренебрегнат природата си и да приемат престъпността. Има нещо човешко, хуманно в този протест, в който съзирам и разкриване на част от позицията на автора като позиция на истински писател. Добре е, че е налице това присъствие, което извисява романа над евтините търговски съчинителства, макар иначе да си давам сметка, че са направени и множество компромиси

именно с оглед на комерческия успех. Тях нашият възпитан с реалистична и хуманна голяма литература читател без особени трудности ще открие и ще си отговори на въпроса защо все пак си заслужава да се запознае с книгата на Пузо. Ако не за друго, заслужава си поне заради това, защото романът е едно свидетелство отвътре за нравствената деградация, която се шири в американското общество и която прави възможно не само съществуването на мафията, но и все по-видимото ѝ стабилизиране.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.